

Разом з цим, як показує практика, у питаннях забезпечення правоохоронних органів техніко-криміналістичними засобами, впровадження їх у практичну діяльність, аналіз їхнього використання значно відстають від пред'явлених вимог. Тому, на наш погляд, робота з техніко-криміналістичного забезпечення правоохоронних органів повинна бути істотно поліпшена. Тому поряд із техніко-криміналістичним забезпеченням розслідування втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, слід розглядати такі пов'язані складові як нормативно-правове, наукове та організаційне забезпечення.

Список використаних джерел

1. Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Дякін Ярослав Олександрович,
ад'юнкт кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ У СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕЗАКОННИМ ЗАВОЛОДІННЯМ ЗЕМЛЕЮ

Ефективність проведення експертизи та ціннісне значення висновків у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею напряду залежить від дій слідчого, спрямованих на використання висновку експерта як доказу у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею. Чим вищий тактико-методичний рівень, тим якісніша інтелектуальна і технічна оснащеність, і чим вище активність слідчого, тим результативніше проведені слідчі дії й розслідування в цілому [1, с. 151]. Зазначене безпосередньо стосується і дій слідчого, які він вчиняє для використання висновку експерта як доказу у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею. Такі дії слідчого можна умовно поділити на етапи: початковий; наступний; заключний.

Початковий етап включає в себе застосування спеціальних знань слідчим у сфері розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням землею; збір документів, необхідних для проведення експертизи шляхом проведення тимчасового доступу до

речей та документів та їх вилучення; аналіз документів та визначення кола питань, які необхідно з'ясувати; взаємодія із експертною службою, в якій планується проведення експертизи.

Наступний етап передбачає підготовку клопотання про залучення експерта та виготовлення копій документів, які долучаються до клопотання; звернення до суду для залучення експерта до проведення відповідного виду експертизи; виконання ухвали слідчого судді.

До заключного етапу входить: аналіз висновку експерта; допит експерта.

На початковому етапі застосування спеціальних знань слідчим у сфері розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням землею передбачає собою наявність знань методики розслідування злочинів такої категорії та використання досвіду знання земельного законодавства, порядку реєстрації права власності на земельну ділянку тощо. На цьому етапі слідчий повинен визначити перелік необхідних документів для проведення експертизи та визначити установи, в яких вони знаходяться.

Під час збору документів, необхідних для проведення експертизи у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею слідчий складає низку клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів. Перелік установ, де можуть міститися документи, необхідні для проведення експертизи може бути різний та визначається слідчим з урахуванням обставин кримінального провадження. Аналіз правозастосовної практики свідчить, що оригінали технічної документації на земельну ділянку зберігаються в установах Держгеокадастру [2], правовстановлюючі документи можуть зберігатися в міських, обласних, районних, селищних радах [3], Управлінні захисту економіки [4], тощо. Деякі документи, необхідні для проведення експертизи, можуть зберігатися і у нотаріуса, який вчиняв нотаріальні дії щодо земельної ділянки, яка є предметом вчиненого злочину [5].

Після погодження клопотань прокурором, слідчий звертається до слідчого судді для отримання тимчасового доступу до речей і документів.

Аналіз документів та визначення кола питань, які необхідно встановити також є складовою пізнавальної діяльності слідчого, яка сприятиме постановці питань, які необхідно поставити перед експертом. Документи оглядаються слідчим та долучаються до матеріалів кримінального провадження, а в подальшому надаються експерту для дослідження.

Наступною складовою призначення експертизи у справах про злочини, пов'язані із незаконним заволодінням землею є взаємодія із експертною установою, в якій планується проведення такої експертизи. Взаємодія передбачає собою попереднє обговорення питань, які необхідно дослідити та визначення достатності зібраних слідчим документів для проведення експертизи. Цей етап набув особливого значення після внесення змін до порядку призначення експертизи. На сьогодні, такий порядок звернення до суду для залучення експерта до проведення відповідного виду експертизи (ст. 242 КПК України), тому внесення змін до переліку питань чи зміна їх формулювання унеможлиблюється.

Підготовка клопотання для залучення експерта до проведення відповідного виду експертизи та виготовлення копій документів, які долучаються до клопотання є наступним етапом дій слідчого, які він здійснює для використання висновку експерта як доказу. Вимоги до клопотання про проведення експертизи передбачені ч. 2 ст. 244 КПК України.

Наступним кроком є звернення слідчого до слідчого судді для залучення експерта до проведення відповідного виду експертизи. Порядок розгляду клопотання слідчим суддею визначено у ст. 244 КПК України. Клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, не пізніше п'яти днів із дня його надходження до суду. Участь слідчого у розгляді клопотання є не обов'язковою. У разі задоволення клопотання про проведення експертизи слідчим суддею, слідчий передає його на виконання експертній установі чи експерту, якому воно доручено разом із документами, необхідними для її проведення.

В ході виконання доручення слідчого судді щодо проведення експертизи експерт за необхідності може звертатися до слідчого із клопотанням про надання додаткових документів. Після підготовки висновку експерт передає його слідчому.

Аналіз висновку експерта є заключним етапом проведення експертизи. Він передбачає собою вивчення опису проведених досліджень та висновків, які зроблені експертом, аналіз обґрунтування відповідей на запитання. Висновок, наданий експертом після проведення експертного дослідження, а також його пояснення є важливим інструментом у процесі доказування [6, с. 132]. Він дозволяє встановити ряд обставин в залежності від мети експертизи та є засобом доказування події кримінального правопорушення, а також способом встановлення виду і розміру шкоди, завданої кримінальним

правопорушенням. Останнє має прямий зв'язок із кваліфікацією діяння та відшкодуванням шкоди.

Для роз'яснення положень висновку експерта чи обґрунтування відповідей на запитання слідчий може допитати експерта, який проводив експертизу. Окремого порядку допиту експерта в КПК України не передбачено, він допитується в порядку, визначеному ст. 224 КПК України та користується правами свідка.

Список використаних джерел

1. Весельський В. К. Концептуальні основи тактики слідчих дій (слідчий огляд, допит, призначення і проведення судових експертиз). Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). № 2 (28)'2012. С. 151-158.

2. Ухвала Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 25 травня 2018 року. Справа № 308/5694/18. Провадження № 1кс/308/2859/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2018. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74254870>

3. Ухвала Тернівського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 04 червня 2018 року. Справа № 215/154/17. Провадження 1-кс/215/644/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2018. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74519008>

4. Ухвала Яремчанського міського суду Івано-Франківської області. Від 27 жовтня 2017 року. Справа № 354/621/17. Провадження № 1-кс/354/115/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2018. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69844154>

5. Ухвала Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 18 травня 2018 року. Справа № 686/11006/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2018. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74401316>

6. Лазебний А. Форми використання спе. ціальних знань при розслідуванні злочинів проти громадського порядку. Национальный юридический журнал: теория и практика. 2015. С. 131-133.